ОПТИМІЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Сіфурова А.І., аспірант
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **А.С. Крутова**
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Важливим напрямом управління підприємством торгівлі є побудова ефективної системи управління його загальним та оборотним капіталом, який є джерелом фінансування складових елементів оборотних активів, раціональне використання яких суттєво впливає на рівень фінансової стійкості, ліквідності й ефективності фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств.

Оптимізацію структури загального та оборотного капіталу підприємства торгівлі доцільно проводити за такими основними напрямами та критеріями: мінімізація середньозваженої вартості джерел формування загального та оборотного капіталу; мінімізація ризику сформованої структури капіталу з позиції її впливу на фінансову стійкість підприємства; оптимізація термінів залучення та повернення середньо- та довгострокового позикового капіталу; максимізація рівня фінансової рентабельності та оборотності використаного капіталу на основі ефекту фінансового левериджу.

В процесі диференційованого визначення об'єктивної вартості кожного окремого джерела формування капіталу та фактичної питомої ваги кожного елемента у загальній сумі мобілізованих фінансових ресурсів, можна оцінити фактичну середньозважену вартість інвестованого в оборотні активи капіталу торговельного підприємства. Показник середньозваженої вартості оборотного капіталу є вимірювачем дохідності та рентабельності операційної діяльності торговельного підприємства, базовим критерієм ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства загалом.

Враховуючи специфіку формування складу та структури джерел загального капіталу торговельних підприємств, де досить високу питому вагу займають залучені позикові кошти, враховуючи важливість довгострокових та короткострокових кредитних ресурсів в структурі формування оборотного капіталу підприємств роздрібної торгівлі, необхідно вирішити завдання, що полягає в об'єктивній оцінці вартості складових фінансових джерел формування загального та оборотного капіталу: власного капіталу, довгострокового позикового капіталу, короткострокового банківського кредиту та короткострокового товарного (комерційного) кредиту.

Оцінку вартості позикового капіталу слід проводити диференційовано залежно від виду та терміну залучення позикових коштів, тому що окремі види позикових фінансових ресурсів для торговельного підприємства мають різну вартість.

Серед економістів існує неоднозначна думка щодо доцільності залучення кредитних ресурсів: з одного боку, вони можуть генерувати зростання фінансової рентабельності, сприяти зростанню фінансового потенціалу підприємства завдяки можливості розширення активів та збільшення обсягів господарської діяльності, з іншого – вони генерують небезпечні фінансові ризики (зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності), мають високу залежність своєї вартості від коливань кон'юнктури фінансового ринку тощо.

Найбільш поширеним загальним підходом до визначення вартості позикового капіталу є такий: ціна позикового капіталу визначається відношенням витрат, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів, до величини капіталу, що залучається підприємством.

На нашу думку, слід диференційовано підходити до оцінки вартості довгострокового та короткострокового банківського кредиту для торговельних підприємств, враховуючи відмінність у строках залучення, цільовій спрямованості, рівнях відсоткових ставок, формах і методах погашення тощо.

Так, в процесі оцінки вартості довгострокового банківського кредиту та визначення доцільності його залучення підприємствами торгівлі, слід використовувати методичний інструментарій формування ціни позикових ресурсів з урахуванням комплексу додаткових чинників: премії банку за ризик (ризикової надбавки), середньорічного прогнозованого темпу (індексу) інфляції, співвідношення між дисконтованими грошовими потоками, що генеруються довгостроковим позиковим капіталом в процесі його використання і витратами, які несе торговельне підприємство за весь період користування довгостроковими позиковими коштами.

На формування ціни довгострокового банківського кредиту суттєво впливає рівень фінансової стійкості та ризик фінансової структури джерел капіталу підприємства-позичальника. Тому в процесі оцінки вартості довгострокових позикових коштів слід виокремлювати безризикову (базову) ставку банківського відсотка, премію банку за ризик та ставку банківського відсотка за кредит з урахуванням ризикової надбавки. Розмір ризикової надбавки (премії) встановлюється банком диференційовано залежно від рівня ризику сформованої фінансової структури капіталу, який вимірюється коефіцієнтом

заборгованості або коефіцієнтом фінансового левериджу торговельного підприємства - позичальника коштів.

Зважаючи на ту обставину, що довгостроковий позиковий капітал залучається торговельним підприємством на період, як правило, більший, ніж один рік, в процесі оцінки його вартості вважаємо за доцільне враховувати чинник інфляції і корегувати номінальну ставку банківського відсотка з урахуванням ризикової надбавки, на середньорічний прогнозований темп (індекс) інфляції.

В структурі формування загального обсягу фінансових ресурсів та особливо, оборотного капіталу підприємств торгівлі, суттєву частку займають короткострокові позикові кошти, які залучаються торговельними підприємствами у вигляді короткострокового банківського кредиту, товарного (комерційного) кредиту та внутрішньої кредиторської заборгованості.

Вартість короткострокового банківського кредиту необхідно розраховувати з урахуванням середньозваженої відсоткової ставки за короткостроковими банківськими кредитами залежно від терміну залучення коштів, отриманих у формі контокорентного кредиту «овердрафт», кредитної лінії, онкольного кредиту та питомої ваги кожного джерела у загальній сумі короткострокових позикових коштів, отриманих від банківських установ.

В процесі розрахунку вартості короткострокового товарного (комерційного) кредиту, на наш погляд, слід виокремлювати позики, що отримані торговельними підприємствами у вигляді короткострокової відстрочки платежу за поставлені товари, та короткострокові кредитні ресурси, заборгованість за якими оформлюється з використанням комерційних векселів.

Вартість внутрішньої кредиторської заборгованості нетоварного виду (сталих пасивів), на думку більшості економістів, умовно приймається нульовою, тому що являє собою спонтанне безкоштовне джерело фінансування господарської діяльності підприємства, що обумовлене існуючим порядком розрахунків з робітниками, бюджетами різних рівнів, позабюджетними страховими фондами тощо.

Таким чином, в системі управління оборотним капіталом торговельного підприємства з метою формування оптимальної фінансової структури його джерел, треба враховувати відсоткові ставки, що впливають на ціну позикових коштів, терміни залучення та повернення різних видів кредитів, рівень рентабельності використання короткострокових позикових ресурсів, вкладених в складові елементи оборотних активів підприємств торгівлі з урахуванням ризикових та інфляційних чинників.